

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1019.

CHICAGO, ILL., 24. MARCA, (MARCH 24), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Spor med Italijo in Jugoslavijo.
Bitke za Šangaj.
Napetost ob rusko-poljski meji in Litvinska.
Henry Ford in vprašanje "židovske kontrole".
Italijanski socialisti imajo svoj stan v Parizu.
"Pečat sramote".
Človek in vesolje (Ivan Molek).
Babe Ruth in njegova plača.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Iz Johnstowna.
"Radnikov" agitator v Minnesoti je "agitiral".
Dvajsetletnica društva št. 47 SNPJ. v Springfieldu.
Važna seja kluba št. 1.
Konferenca JSZ. v Canonsburgu.
Iz upravnništva.

Lep napredek v akciji za dom J. S. Z.
Račun razpečanih znamk.
Priredbe klubov JSZ.

NAŠI ODRI.

"Dom" v Clevelandu.
"Navaden človek" na detroitskem odru.
Po predstavi "Desetega brata" v Clevelandu.
Dramske predstave kluba št. 1 JSZ.
Koncert "Danice" v Sheboyganu.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Gladovna stavka (E. Marion).
Clevelandska razstava Peruškovih slik velik uspeh.
Vščipci.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Ne odlašajte z naročili!

KADAR se odločite, da naročite gotovo število izvodov prvomajske številke "Proletarca", sporočite to na naslov tega lista čimprej. To je potrebno, da moremo na podlagi naročil določiti obseg, urediti vsebino in izvršiti pravočasno vse drugo, tikajoče se prvomajske številke.

Razveseljivo je, da so naročila zanjo, ki smo jih dobili dosedaj, večja, kot kedaj poprej ob tem času. Izmed prvih je bil klub JSZ. v Barbertonu, ki jih je naročil dve sto izvodov. Imena raznih društev, klubov in posameznikov objavimo prihodnjič. Cene so sledeče:

Posamezen iztis	25	100 iztisov	17.00
10 iztisov	2.30	250 iztisov	37.50
25 iztisov	5.50	500 iztisov	65.00
50 iztisov	9.50	1000 iztisov	100.00

Vsak klub J. S. Z., vsako napredno društvo in vsak sodrug, somišljenik in čitatelj "Proletarca" lahko pripomore, da letošnja prvomajska številka doseže cirkulacijo, kakor še nobena doslej. Tisti ki ne morete več, naročite vsaj par izvodov. Naročite jo tudi svojcem, prijateljem ali čitalnicam v Jugoslaviji. Za inozemstvo stane posamezen iztis 30c. Naročilam priložite natančne naslove, na katera naj se list pošlje, ter vsoto bodisi v poštnih znamkah, poštni nakaznici ali bančnem čeku.

V letošnji prvomajski številki Proletarca bo zastopanih več sotrudnikov kot v katerikoli doslej. Njena vsebina ne bo samo dosegala ono prejšnjih števil, ampak jo bo nadkrilila, kajti naše publikacije se stalno izboljšujejo.

Društva ali kdorkoli ki želi, da se naročene izvode pošlje direktno naslovljencem, naj o tem obvesti upravništvo, in to čim prej. Poslati mora tudi naslove. Ker vzame prepisovanje naslovov mnogo časa, prosimo vse, da nam jih pošljejo kakor hitro mogoče. Nekatera društva npr. naroče prvomajsko številko vsem članom, nam pa preskrbe naslove, da jim jo pošljemo, kakor hitro izide. To je priporočljiv način, potrebno pa je, da prizadeti ne pošljejo naslovov šele zadnje dneve, ampak vsaj do 11. aprila.

Prvomajsko številko dobe tudi naročniki. Ker pa so stroški z njo umevno veliko večji kakor z ostalimi številkami, je potrebno, da pomagajo kriti razliko s prostovoljnimi doneski, kakor so to večinoma storili tudi prejšnja leta.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1019.

CHICAGO, ILL., 24. MARCA, (MARCH 24), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SPOR MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO.

Italijanski imperializem na Balkanu.

Anglija je poslala po svojem diplomatičnem zastopniku v Belgradu v sporazumu z Mussolinijevem režimom jugoslovanski vladi "prijazno svarilo", da naj preneha z oboroževanjem proti Italiji.

Položaj je napet, kar se dogaja na vsakih par tednov, diplomatje pa dobe s tem še več prilike povečati "napetost". Mnogo razpravljajo, največ za zaprtimi vratmi. Sprejemajo pogodbe, izmed katerih one, ki imajo značaj prijateljstva in mirovni tendenc, razglasijo, one pa, ki streme za "ravnotežjem" in imajo značaj "obrambnih dogovorov", ohranijo zapečatene v svojih arhivih. Javnost sme o njih samo ugibati.

Zelo aktivna je v sklepanju pogodb Mussolinijeva Italija. Ena poslednjih je pogodba z Rumunijo, v kateri priznava slednji Besarabijo. Največ senzacije pa je povzročila s pogodbo, katero je sklenila z Albanijo. V vsaki ima poleg javnih tudi tajne določbe; v slučaju Albanije so prišle na dan, in tedaj je v Jugoslaviji nastala politična kriza, kajti italijansko-albanska pogodba je naperjena proti kraljevini S.H.S. Italija sili na Balkan. Njen imperializem je dobil posebno slast s pridobitvami na "mirovni" konferenci. Dobila je kraje, do katerih ni imela pravice. Dodelili so ji velik kos jadranskega primorja, ki je tako postalo brez zaledja. Bilo je jasno že tedaj, da bo italijanski imperializem iskal nadaljnih stopenj k osvajanjam. Od kar vlada Italijo fašizem, je postal njen imperializem naravnost provokatorski. Izziva, grozi in svari, sedaj na Balkanu, sedaj v Mali Aziji, sedaj v Afriki in kjerkoli misli da se mu nudi prilika.

Jugoslavija je imela z Italijo par pogodb zelo prijateljskega značaja. Oziroma, jugoslovanska vlada je bila mnenja, da so pogodbe prijateljske in da Italija nima zahrbtnih namenov. Tedanji jugoslovanski zunanji minister Momčilo Ninčić je smatral pogodbe med Rimom in Belgradom celo za svoj diplomatični uspeh. Kar naenkrat pa se je izvedelo o itali-

jansko-albanski pogodbi, in Ninčićeve iluzije so se porušile. Italijanska diplomacija je pokazala svojo prirojeno zavratnost in javno mnenje v Jugoslaviji se je namah spremenilo.

Albanijo vlada Ahmed Zogu, ki se je polastil kontrole s silo. Pomagala mu je na krmilo Jugoslavija, ni pa ga obdržala pod svojim vplivom. Italijanski mešetarji so ga pridobili zase, kar jih je stalo nekaj milijonov lir. Potem so mu diktirali svoje pogoje, in Albanija je danes gospodarsko in politično italijanska kolonija. Ahmed Zogu je med domačini obsovražen in se ne gane iz svojega gradu, kjer je zastražen nočindan. Pogodbo, ki jo je podpisal z Italijo, daje slednji pravico "protektirati" Albanijo v slučaju vsake "nevarnosti", in v ta namen sme vsak čas izkrcati v Albaniji svoje čete. Albanske finance so pod italijansko kontrolo. Italija je dala albanski vladi precejšnjo posojilo, od katerega ne dobi Albanija ničesar. Posojilo ostane v Rimu, Italija pa se je zavezala zgraditi v Albaniji nekaj cest ter nekaj kilometrov železnic — v svoje namene. Albanija ji bo morala povrniti posojilo, katerega ni prejela. Albanci to čutijo in vedo, da jih je diktator Ahmed Zogu nesramno izdal. Če ga vržejo, in v Albaniji je mogoče vreči vlado samo s silo — bi to bil za Italijo zadostni povod za intervencijo. Tako je Jugoslavija dobila na svoj drugi prag — Italijo in njen provokatorski fašizem.

Albanija sama na sebi je majhna in meri le približno 17,000 kvadratnih milj, prebivalcev pa ima okrog milijon. Domnevajo, da je v njenih gorah skrite mnogo rude, in da vsebuje v svojih mejah precej olja. Za koncesije v Albaniji se bore kapitalistični interesi raznih držav, predvsem Anglije, Zedinjenih držav (Standard Oil) in Italije. V Tirani, glavnem mestu Albanije, ki je starokopitno mohamedansko mesto, intrigirajo diplomatje raznih držav tako nesramno in otvorjeno kot v nobenem drugem glavnem mestu v Evropi. "V Albaniji je mogoče samo po albansko", se glasi pravilo.

Jugoslavija je sklenila pred tem pogodbo

z Italijo, s katero skupno garantirati nedotakljivost Albanije. To je bila prijateljska pogodba, in njen namen je bil odstraniti tekmo med Italijo in Jugoslavijo za prvenstvo v Albaniji. Jugoslovanska vlada se je ujela, in Mussolinijev režim je predstavljal past.

Jugoslavija je država treh narodnosti, katerih vsaka ima svoje tradicije, svojo zgodovino in svoj poseben razvoj. Slovenci, ki so imeli in imajo največ vzroka nasprotovati italijanski politiki, ji nasprotujejo vseskozi. Hrvatje v Dalmaciji, v reški okolici in tudi nekatere druge struje v Hrvatski, so ji enako nasprotne, toda Hrvatje kot narod niso nastopali toliko proti politiki italijanskega fašističnega režima kakor Slovenci. Srbi kot narod pa se za te boje niso zanimali, ker so smatrali, da se jih ne tičejo. Vlada v Belgradu se je interesirala le toliko kolikor se je morala, kot se mora pač vsaka vlada v enakih slučajih. Radić, vodilni hrvatski politik, ni bil odločen, in bili so časi, ko je kolebal med Italijo in Jugoslavijo, oziroma, je premišljeval, ako mu more Italija pomagati v boju proti srbski hegemoniji. Danes je v tem oziru nekoliko drugače in Radić se je sprijaznil z državno tvorbo kraljevine S.H.S. In ob enem je postal tudi večji nasprotnik Italije. Srbi pa so spoznali "opasnost" šele z zavrattnostjo, ki jo je pokazala Italija v pogodbi z Albanijo.

Na krmilo je prišla nova vlada in Momčilo je prenehal biti zunanji minister. Jugoslovanski oficirji so trdnjše prijeli za svoje sablje. Sede v kavarnah in ugibajo, koliko časa bi vzele Jugoslavijo, da premaga Italijo, ako pride do vojne. Časopisje je priobčilo mnogo člankov z ozirom na italijansko politiko — svareče, grozeče, in izzivalno bombastične.

Italija jih je želela. Rabi gorivo, da z njim podžiga fanatizem črne srajce. Italija išče provokatorskih priložnosti, dasi ni ona edina ki to dela, a danes jo ona vendar najnevarnejša. V Italiji odločuje sedaj samo par ljudi, oziroma en sam. Take države, v katerih ni javno mnenje nobena kontrola, so vedno nevarne svetovnemu miru. Fašistično časopisje naglaša, da želi Italija miru, toda je pripravljena braniti svojo čast in jo bo branila, pa bilo proti Jugoslaviji, Franciji ali komurkoli. In pri tem hujška, fašistična mladina demonstrira, vojaštvo defilira, mornarica se vežba v manevrih.

Vlada v Rimu je napravila potem še eno potezo. Opozorila je Jugoslavijo, da naj preneha s pripravljanjem na vojno proti Italiji, kajti drugače pride lahko do neprijetnih posledic. Jugoslavijo je to še bolj podžgalo, in tedaj je prišla prijazna nota iz zunanjega urada Velike Britanije, v kateri svetuje Jugoslaviji, naj se umiri ter sprijazni s situacijo.

Čemu se Anglija umešava v ta spor? Ker dela sporazumno z Italijo. Anglija in Francija tekmuje za prvenstvo v Evropi. Anglija se je v nji poslužila italijanske pomoči. Francija

ima na svoji strani Jugoslavijo, Poljsko, Češko-slovaško in več ali manj število drugih držav. Italija je nasprotna Franciji, ker se njeni interesi v borbi za kontrolo v Sredozemskem morju križajo, in še marsikje drugje.

Boj se torej pravzaprav vrši med Anglijo in Francijo. Ostale države so jima le sredstvo v tekmi za balanciranje premoči.

Evropa se nahaja v enakem položaju, kakor pred l. 1914. In prišla bo v enak in še v večji krvavi metež, če se ljudstvo preje ne izpametuje ter izpodbije tla provokatorski diplomaciji ter sistemu, ki jo povzroča.

Napetost ob rusko-poljski meji in Litvinska.

Svoječasno je bil kot kraj "vojnih nevarnosti" najbolj na glasu Balkan. Po vojni, oziroma po ruski revoluciji, pa so nastale ob Baltiku in v ostalih krajih med Nemčijo in Rusijo razne nove države in državice, izmed katerih je najvažnejša Poljska. Poljska je ne samo precej velika, ampak tudi militaristična sila z veliko armado. Baltiške deželice so v glavnem le "zagojzde" med zapadno Evropo in Rusijo. Večinoma so bile na strani prve, toda ruska diplomacija se je mnogo trudila, da jih pridobi zase. Ko je poslednje dobo prišla na krmilo Latve socialistična vlada, je bila takoj pripravljena skleniti z Rusijo pošten sporazum, ne v interesu angleškega imperializma, ampak v interesu miru in interesov Latve in Rusije. Sporazum je bil sklenjen in angleška diplomacija je s tem izgubila eno bitko.

Najspornejšo točko v tem delu Evrope tvori Litvinska. Litvinsko ljudstvo je v zadnjih državnozborskih volitvah poverilo vlado demokratskim strankam, a klerikalci, ki na Litvinskem zagovarjajo fašistične metode, so socialistično vlado vrgli s silo in proglasili fašistično diktaturo. Ruska in poljska pa sta vsaka svojo propagando za pridobitev vpliva na Litvinskem še bolj podžgali.

Med Poljsko in Litvinsko bi najbrž ne bil položaj tako napet kot je, če se ne bi šlo radi Vilne. Zahtevajo jo Litvinci za svoje glavno mesto, in pravico do nje opirajo na svoje zgodovinsko pravo. Poljaki so jo vzeli Litvincem na enak način kakor je Italija osvojila Reko. Angleška zunanja politika sili Poljsko in Litvinsko na sporazum in na dogovor proti Rusiji. A stvar ni lahka, in tudi ruska diplomacija ne gleda kar tako od strani. Iz Moskve so že večkrat razširili vesti, da goji Poljska resen namen okupirati Litvinsko in jo pridružiti poljski državi. V diplomatičnih krogih je navada, da take vesti zanikavajo. So pa vzlic temu mnogokrat resnične. Kadar se Poljski zazdi prvi trenutek ugoden za okupiranje Litvinske, se ga bo poslu-

žila. V zapreko ji je samo sovjetska Rusija, ki ne želi, da postane Poljska premočna v svojih ambicijah.

Kaj pravzaprav rabijo evropske države? Mar so toliko spočite in bogate, da jim je iskanje priložnosti za vojno edina zabava? Ali pa je ljudstvo vzlic krvavim skušnjam medvojne dobe zopet uspavano in si ne zna najti poti v sigurnost ter v prijateljsko sodelovanje med državami.

Henry Ford in vprašanje "židovske kontrole".

Henry Ford, ki "zasluži" vsako minuto v dnevu več kot marsikak delavec vse leto, in katerega oglašajo za najbogatejšega človeka na svetu, ki je s svojo milijardo obsenčil celo Rockefellerja, je velik neprijatelj Židov. Po njegovem mnenju so Židje zlo, in kjer imajo oni svoje prste, tam se ne obeta nič dobrega. Tako pravi Henry, in tako je pisal tudi njegov tednik "Dearborn Independent".

Henry ima namreč svoj list, ki ima okrog 600.000 cirkulacije. To ni tako malo, a se mu vendarle ne izplačuje. Z njim ima nad četrt milijona dolarjev deficita letno. Čikaški odvetnik Aaron Sapiro, Žid, toži Henryja za milijon dolarjev odškodnine radi obrekovanja v omenjenem listu. Obe stranki imati najboljše odvetnike, ki jih je mogoče dobiti, kajti obe imati denar. Zanimiva tožba, zanimiva dežela, zanimiva vprašanja — in ko bo obravnava že kaj obravnala, bomo o nji več poročali.

Italijanski socialisti imajo svoj stan v Parizu.

Ko je bila unitarska socialistična stranka v Italiji razpuščena in njena glasila ustavljena, se je reorganizirala v stranko italijanskih delavcev in pričela izdajati "podzemski" list. A oblasti so zatrle tudi to, in pometale agitatorje v ječo, ali pa jih pomorile. Kdor je mogel, se je rešil v inozemstvo. Več tisoč italijanskih socialistov živi sedaj v Franciji, ki so svojo stranko organizirali da odgovarja sedanjemu položaju. Dasi je njena organizirana moč v Franciji, je njen namen delovati v Italiji, seveda tako kakor je sedaj mogoče. Ohranila bo stike z italijanskim delavstvom v Italiji, ki ne mara fašistične diktature, a je danes napram nji brez moči, in ko pride čas, bo imela postojanke po vsi Italiji. Njen glavni stan sedaj je v Parizu, kjer izhaja tudi njeno glasilo.

SODRUGI, JAČAJTE JUGOSLOVANSKO SOCIALISTIČNO ZVEZO!

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

VIII.

Karl von Rosenstein je postal samozavesten. Ko je sedel za pisalno mizo, je bil njegov obraz zelo resen in malce ošaben. Zavedati se je pričel, da je res ravnatelj, da ima skoraj neomejeno oblast nad celim mestom, nad dvajsettisoč rudarjem — tudi nad Horwathom!

Tajnik je stopil v sobo in mu javil.

— Delavstvo prosi, da se pogajanja obnove.

— Vem, je dejal ravnatelj. Pričakujem jih ob uri, ki so jo določili.

Ko je odšel tajnik, je stopil v malo kamrico, kjer je bil telefon. Iz nje ni uhajal noben glas, dasi je ravnatelj ojačil svojega. Govoril je z vrhovnim vodstvom te ogromne družbe, ki ji tlačani skoraj dvestotisoč rudarjev v Evropi.

— Za koliko lahko povišam mezde rudarjem, da preprečim stavko—?

— Če se s povišanjem mezd poviša sorazmerno tudi cena premogu — za kolikor hočete, se je glasil odgovor.

Pomel si je roke in mežikal z očmi. Potem je še enkrat stopil k telefonu in pozval k sebi vladnega zastopnika. In je kmalu pribučal vladni avto in gospod Telban je vstopil.

— Klanjam se gospod komisar! Izvolite sest!

Komisar se je vsedel v naslonjač in si prižgal ponujeno cigaro. Bil je izpit in lahkomiseln človek, ki je postal komisar teden dni pozneje, ko je njegov stric zasedel prestol ministra za industrijo.

— Želite gospod ravnatelj? Važna stvar—? Res? Ah, prosim, zelo me zanima!

— Že veste kaj o nameravani stavki?

— Vse do pičice! Res, neverjetna nesramnost!

— Vidite in vsekakor bomo morali povišati mezde rudarjem, če hočemo, da ne bo stavke.

— Tako? Ah, lepo! Torej ne bo stavke! Zelo umestno! Res, krasno!

Ravnatelj je postal sila ljubezniv.

— Toda, predno se uradno pomeniva, preljubi gospod komisar, mi dovolite, da vam prav iskreno častitam k zaroki.

— Ah, prisrčna hvala!

— In kdaj se poročite, predragi?

— Prav kmalu. Čez mesec dni.

— Tako hitro že —? Za spoznanje je postal njegov glas resnejši in tudi obraz. Oči je verno uprl v komisarja, z desnico pa je nemirno drsal po mizi.

— Gospod komisar, je dejal, dovolite, da

izročam tudi častitke vaši bodoči soprogi. Ker pa še tekom tega meseca odpotujem na svoj zimski dopust in ne bom imel prilike, vam na dan poroke še posebej častitati, vam želim že sedaj vse tisto, kar želite v bodočem stanu!

Pokašljaj je in zopet začel.

— Ker pa znam ceniti vaše velike zasluge, ki ste jih izvršili meni, posebno pa še naši družbi, sem premišljeval in ugibal, kako bi vam to vsaj malo povrnil. Ravno sedaj pa je najlepša prilika, da vam poklonim v mojem in v družbinem imenu neznatno poročno darilo, gospod komisar. In to v znak hvaležnosti!

Komisar je bil ginjen. Neprestano je kimal in vzklikal "ah" in "preveč, preveč" in je široko odprl oči, ko mu je ravnatelj stisnil v roke precejšen zavitek novih tisočakov.

— Nisem našel primernejšega darila kakor to, v teh težkih časih. In kakor sem dejal, gospod komisar, v znak hvaležnosti!

— Ah, gospod ravnatelj, je jeclal ta v sladki zadregi.

— Vesel, zelo vesel bom, če sprejmete, je hitel von Rosenstein.

Komisar je seveda sprejel in se zahvaljeval.

— Iskrena hvala! Najlepša hvala! S čim vam naj povrnem? Res, kako vam naj povrnem?

— Pustite to! Kakor sem rekel: Za vaše usluge! Udobno se je naslonil nazaj v naslanjač in pristavil v smehu: In sedaj, gospod komisar, uradno!

— Prosim, prosim, gospod ravnatelj!

— Znano vam je, da zahtevajo rudarji sto odstotno povišanje mezd. Če jim ne ugodimo, bodo stavkali. Priznavam, da so slabi časi in da je primerno povišanje potrebno. Ali, s povišanjem mezd bi naša družba silno trpela — če ne bi ravnatoka povišala cene premogu. Seveda, če vlada dovoli . . . ?

Komisar s tisočaki na srcu je takoj pritrdil.

— Na vsaki način! Vlada bo dovolila.

— Ali ste prepričani o tem?

— Da, da! Lahko se zanesete name! To bom zahteval in gospod stric bo tako prijazen, da bo brez vseh pomislekov dovolil.

— Hvala lepa, gospod komisar! S tem ste preprečili stavko, ki bi imela sicer prav hude posledice tudi za državo. Hvala lepa!

— Ah, prosim, gospod ravnatelj.

— Za slovo mogoče kozarček konjaka —? In trčila sta. — — —

Drugo jutro je bil ravnatelj že zgodaj v palači upravnega sveta. V veži in na hodnikih so švigali pisarji in slugi in klepetava govorica pisalnih strojev je uhajala skozi vrata premnogih oddelkov in odsekov. Vrtarju, ki je stal na stopnicah je naročil:

— Kadar pridejo zaupniki, privedite Guzeja v moj kabinet. Samo njega!

Odšel je v svojo sobo in je bil zelo zadovoljen. Toda v očeh se mu je videlo, da je name-

raval še nekaj. Hotel je napraviti mojstrsko delo in je pripravil nov zavitek tisočakov, ki pa je bil manjši od prvega.

Točno ob dveh so prišli rudarji. Guzej, Abram, Gaber in Klemen. Vrtar jih je peljal v čakalnico, Guzeja pa je spremil v kabinet.

Ravnatelj mu je šel prijazno nasproti in mu ponudil stol.

— Gospod Guzej, izvolite cigareto? Prižgal mu je in ga nagovoril.

— Torej gospod Guzej, kako bo? Še vedno zahtevate toliko —?

Guzej mu je mirno odgovoril:

— Gospod ravnatelj, vse to bomo obravnavali pri pogajanjih pred vsemi in javno!

Ravnatelj si je grizel ustnice.

— Ali, gospod Guzej, jaz vem to! Hotel sem samo, da zvem, kakšna je situacija. Če ste še vedno tako trdovratni —?

Guzej je vstal.

— Nič trdovratni! Samo svoje pravice zahtevamo.

— Seveda! To vem. In vam verjamem. Toda pomislite, da družba v hipni gospodarski krizi kakor je, ne zmore tega. Ali bi ne bili zadovoljni s 70% —?

— Ne! je odgovoril Guzej. Nas kriza prav nič ne briga.

— Bodite vendar pametni! Prevdarite: Koliko potrebujete dnevno za svoje življenje?

Guzej ga je oprezno opazoval in se mu je takoj zdelo, da nekaj namerava.

— 80 dinarjev za skromno življenje.

— Povprečno zaslužijo sedaj rudarji po 50 dinarjev. Ali ni pretirana vaša zahteva?

— Ni, če zaslužite vi stokrat več!

Ravnatelj je prezrl to opazko in je bil še bolj ljubezniv.

— Ali bi se ne dali prav nič pogovoriti —? Če bi bili zadovoljni s 70%?

Guzej je prijel za kljuko in je hotel oditi.

Ravnatelj se je odločil, segel v predal in mu pomolil zavojček bankovcev.

— Gospod Guzej, ali odnehate za 10.000 dinarjev za trideset odstotkov —?

Svetla slika prve novčаницe mu je zaplesala pred očmi in roka je kakor na ukaz zdrknila s kljuke. Par sekund je porabil, da premisli ves položaj in da si izmisli načrt za naprej. Potem se je naenkrat spremenil v trgovca in niti besedica ni več prečila o prejšnjem zagovorniku pravic.

— Za dvajset, gospod ravnatelj.

— Za petindvajset, gospod Guzej!

— Za dvajset! Drugače se ne morem izgovoriti pred njimi.

— Prosim, vzemite! je dejal kratko von Rosenstein.

Guzej pa ni segel po denarju. Zlorabil je priliko.

— In povišate me v delovodjo strojnega oddelka?

— Drugi teden dobite dekret, in mu je potisnil v roke bankovce.

Guzej jih je spravil v notranji žep in hotel oditi. Toda ravnatelj ga je zadržal.

— Blagovolite samo podpisati pobotnico, ker bi se moral sicer zagovarjati, kam je prešel denar.

— Podpišem, je dejal Guzej, če mi daste častno besedo, da boste molčali v mojo in seveda tudi v svojo korist.

— Ali, prosim vas! Saj ni drugega napisano, kakor to, da ste prejeli denar.

Guzej je podpisal in šel.

Takoj za njim pa se je ravnatelj zlohotno nasmehnil, vzal pero in pripisal na pobotnico še par vrstic, da je izgledala takole:

Podpisani sem prejel od g. ravnatelja Karla von Rosensteina 10.000 Din (deset tisoč dinarjev) v ta namen, pregovoriti rudarje da popustijo za 20% od svojih zahtev in tako preprečim stavko. N., dne 15. decembra 19 . . .

F. GUZEJ.

Spravil je list v listnico in šel v dvorano. In kmalu po dveh je podpisal, da se povišajo mezde vsem rudarjem za 80%, dalje, da se bo do druge zime zgradilo deset stanovanjskih hiš in da se takoj popravijo varnostne naprave v rudnikih.

Ko je odhajal iz palače, ga je čul vratar, kako je sam s seboj govoril:

— Rudarjem za 80, premog za 100 . . .

Nepregledna množica ljudstva je stala pred domom in pričakovala zaupnike. Bila je nestrpna. Kakor so bili sicer vsi za stavko, so si vendar želeli miru. Posebno oni, ki so imeli ženo in otroke, zakaj vedeli so, da nova stranka nima toliko denarja, da bi dolgo vzdržala stavko.

Otroci so se podili po cesti in gladili dolge drsalnice, se pehali in metali v sneg. Mnogi so prodirali gnječo in pobirali čike z ledenih tal.

(Dalje prihodnjč.)

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Poročila iz Detroita, železnega okrožja Minnesote in drugih krajev, ki niso priobčena v tej številki, bodo objavljena prihodnji teden.

Sotrudnike prosimo, naj vse dopise nujnega značaja in naznanila pošljejo za objavo v naslednji številki tako, da jih prejmemo še pred nedeljo, ali vsaj do ponedeljka zvečer.

ALI STE AKTIVNI V AGITACIJI ZA RAZŠIRJENJE "PROLETARCA".

Ali ste se že lotili agitacije v tekoči kampanji za razširjenje "Proletarca", katere namen je dobiti Proletarcu 2,000 več naročnikov kakor jih ima? Ne odlašajte!

ČLOVEK IN VSEMIR.

(Predaval IVAN MOLEK v klubu št. 1 J. S. Z. 25. feb. 1927.)

(Nadaljevanje.)

Novi odgovor je odprl človeški misli nova polja, po katerih se je misel razmahnila kakor še nikdar prej v zgodovini človeštva. Človek starega nazora ni šel daleč s svojo mislijo. Brigal se je le zase in svojo ozko okolico, vse drugo je prepustil božanstvu, da je skrbelo zanj. Vse je lepo umeril po sebi in po svoji primitivni domišljiji, ki je bila toliko bolj poetiška kolikor manj je bila kritična. Še nebo mu je bilo tako na nizkem, da je lahko prislonil lestvo na nebo in gledal angele, ki so korakali gor in dol. Lepo je bilo, zelo poetično! Človek novega naziranja pa ni več tako poetičen. Je še do gotove meje, ampak v znanosti ne pozna več nobene poezije. Ko je spoznal svoj svet, ko si ga je ogledal kroginkrog, se je zagledal v nebo — in tedaj je odkril nova čudesa.

Tu zopet trčimo ob stare pojme. Kaj je v resnici majhno in kaj je veliko? Kje je meja med malim in velikim? Bolj ko opazujemo, bolj spoznavamo, da je naše znanje o stvareh relativno, dozdevno. Otroku je vse veliko; čimbolj pa raste, se proporcionalno svet manjša okoli njega. Otrok ne more pojmiti ene milje ali kilometra, pedenj pa že pojmi. Primitivni človek je tak otrok. On meri vse s pednjem in komolcem; preko sežnja ne gre več. Sčasoma, ko je porastlo njegovo miselno obzorje, je dobil daljšo mero: miljo, kilometer. To je zadostovalo za okolico, večji kos sveta, kontinent in vso zemljo. Ves naš svet lahko zmeriš z miljami ali kilometri. Ko je človek prvič obpotoval okroglino naše zemlje, je rekel, da je to ogromen svet; 25,000 milj naokrog ni mačja solzica. O, zemlja je ogromna buča! Stari človek je bil trdno prepričan, da ogromnosti zemlje ni mogoče izmeriti, sploh da ni pojma za to velikost.

Ali ko je obrnil svoje oči, oborožene z aparati, v zunanji prostor, se je lahko po pravici namrdnil. Tak otrok! Ogromna zemlja, ki tehta šest sesktilijonov ton, ki meri 25,000 milj ob ekvatorju, ta zemlja, ki je zahtevala mesece in mesece, da jo človek prebrodi, je mušja pičica v vesoljstvu! Naše solnce, oddaljeno 93 milijonov milj od nas, je milijonkrat večja krogla. Naravnost vrtočlava veličina! Ali to še ni nič. So druga solnca, napram katerim je naše solnce mušja pičica!

Obsežnost drugih svetov in solnc pa še ni vse, kar je presenetilo modernega človeka, ki je našel novi odgovor. Zemlja se vrti okrog svoje nagnjene osi in obenem drvi okrog solnca v jajčasti elipsi. Isto dela ostalih sedem planetov naše solnčne družine. Solnce se tudi vrti okrog svoje osi, okoli katere se zasuče enkrat v petindvajset-

tih dneh, obenem pa drvi dalje po prostoru z brzino 12 milj na sekundo proti zvezdi Vega v konstelaciji Lire — in s solncem vred drvi tja zemlja ter ostali planeti. To je že trojno gibanje zemlje. Osolnčje pa nedvomno potuje v krogu, kajti ravnih črt v naravi ni. Najnovejša teorija je, da ta solnčni obhod traja 25,000 let. Strmeči človek, ki je vse to zasledil, je končno odkril gigantično organizacijo solnčnih sistemov: *najmanj tri milijarde solnc* z več kot bilijon planeti, sateliti in kometi! Takozvana Rimska cesta je pakaža samih solnčnih sistemov. Ta organizacija se imenuje vseмир ali univerz. Če je človek kdaj potreboval pojmov velikega, ga zdaj potrebuje. Vseмир! Včasih so s takim svetim strahom peli: Univerza terra! Vesoljna zemlja! . . . Vesoljna, ogromna zemlja. . . Kot če bi črn mravljinček pel o vesoljnosti travnika, na katerem je njegovo mravljišče! — Vseмир, mreža milijard, bilijonov orbitov, po katerih plešejo telesa, tako velika, da se naša zemlja izgubi v njih kakor kapljica v morju! Vseмир — to je prostor. Za ta prostor ne zadostuje več miljska mera. Bilo bi, kakor če bi s pednjem meril zemeljski ekvator. Zato je človek dobil novo mero: svetlobno leto. Solnčna svetloba leti 186,000 milj na sekundo. V enem letu je okroglo 30 milijonov sekund. Pomnožite zadnje število s prvim pa dobite okroglo število 5,000,000,000,000. Toliko milj je eno svetlobno leto. Po najnovejšem domnevanju meri naš vseмир 300,000 svetlobnih let v diametru. Veličina? Kdo te pojmi?

Strmenja pa še ni konec. Organizacija našega vsemirja ni edina. Astronomi so zadnjih par let odkrili druge slične organizacije, ki so še večje kot je naša! Ko dobe boljši teleskop, jih odkrijejo še več — in še več. Nedvomno je na milijone, milijarde, bilijone — brez števila univerzov, in kdo ve, če niso vsi ti vsemirji družine še večje organizacije — velevsemirja — in velevsemirji zopet deli še večje organizacije in tako dalje, in tako dalje brez konca, ad infinitum!

In vse te organizacije osolnčij in univerzov se gibljejo in premičejo. Tuji vsemirji se vidijo v teleskopu kakor drobne svetle meglice, ki se sučejo v mogočnih spiralnih krogih.

To je *makrokozem* ali svet v velikem.

Zdaj pa se okrenimo na drugo plāt in pogledimo na *mikrokozem* ali svet v malem.

Ves makrokozem z zemljo vred in vsem, kar je na njej, je zgrajen iz elementov ali prvin, prvine so zgrajene iz molekul — organizmi iz stanic — molekule in stanice iz atomov, atomi pa iz protonov in elektronov. Vzemimo sami sebe, človeka, pri tem pa ne pozabimo, da je bistvena zgradba vseh drugih organizmov več ali manj enaka. Človek je kolekcija raznih prvin in prvine v njem so sestavljene iz milijard stanic, stanice pa iz bilijonov atomov.

Moderna fizika nam je razodela, da razlika

med kemičnimi prvini je v atomih, in sicer v številu elektronov in protonov, ki sestavljajo atome. Elektroni in protoni vseh prvin so enaki, ampak njih število v atomu te ali one prvine dela razliko v teži in kakovosti. Na primer plin vodik je najlažja prvina. Vodikov atom ima samo en elektron in en proton. Plin helij ima dva elektrona in dva protona v atomu. Vsi plini, ki so tako lahki in redki, da uhajajo v zrak in da jih ne vidimo s prostim očesom, imajo najmanj elektronov v svojih atomih. Trde prvine jih imajo več, zato so težje. Atom železa ima 26 elektronov in ravno toliko protonov. Srebro jih ima 47 in zlato 79. Najtežja prvina je uranij, ki ima 92 elektronov in protonov v svojem atomu. — Konstrukcija atomov je pa nekaj čudovitega. Vsak atom je solnčni sistem v malem. Vsak atom ima v sredi pozitivne elektrone ali protone in okrog tega središča se vrte ostali elektroni, ki so negativni, v svojih orbitih ali krogih kot se vrtil zemlja okrog solnca. Če smo bili prej v zadregi radi približnega pojma glede velikosti vsemirja, smo zdaj v ravno taki zadregi glede pojma majhnosti atoma. Ena sama približna primera: ako bi mogli kapljo vode povečati, da bi bila tako velika kot zemlja, tedaj bi se videli v njej atomi kakor žoge. Razdalja med orbiti elektronov, ki se vrte okoli protonovega jedra v atomu, je pa proporcionalno tako velika kot med planeti našega osolnčja! Znano je že tudi to, da se elektroni vrte z neznansko brzino, baje s hitrico svetlobe 186,000 milj na sekundo.

Kaj so elektroni? Bistvo elektronov, in če se dele še na kake manjše enote, ni še zagotovo dognano. Ameriški znanstvenik Edgar Lucien Larkin je postavil teorijo, da so elektroni čista elektrika, električna sila, ki je temelj vse materije ali — dokler nimamo boljšega izraza — materije-energije, oziroma energije-materije, kar je vseeno. Einstein pravi, da so elektroni delci etra, neke še nepoznane tvary, ki napolnjuje ves prostor. Larkin je zapisal smeje besede: "*Elektroni so vse! Nič drugega ne eksistera kot elektroni, ki so graditvena snov in gonilna sila vsega!*"

Resnično — smeje, veličastvene besede! Najboljša pojasnitev, kar jih je mogel dati človek do danes na svoje vekovito vprašanje. In dokler ni boljšega pojasnila, se bomo zadovoljili s tem.

(Konec prihodnjic.)

Babe Ruth in njegova plača.

Babe Ruth, "home run king of baseball", se je pogodil z newyorško baseball družbo za \$70,000 letne plače, katero bo dobival tri leta. Nastopal bo seveda samo v baseball tekmah, kar zanj ni posebno velik trud. Predsednik te republike ima \$75,000 letne plače, ali samo \$5000 več kakor Babe Ruth. Zasluži pa jo predsednik veliko težje, pa čeprav dela za Morganeve interese.

Bitka za Šangaj.

Šangaj, za katerega so bile imperialistične velesile najbolj v strahu, je padel pod oblast nacionalističnih čet. General Pi-Šu-čen, poveljnik severokitajskih čet, je bil v bitki za Šangaj poražen in njegovi vojaki zajeti ali pa razkropljeni. On sam se je zatekel pod varstvo francoske koncesije v Šangaju.

Anglija, Zedinjene države, Japonsko, Italija in Francija imajo na Kitajskem, večinoma v Šangaju mnogo tisoč vojakov in precej vojnih ladij. V Šangaju je kakih 40.000 tujcev, večinoma Angležev, Američanov, Francozov, Belgijcev itd., ki žive v evropskem delu mesta. Šangaj ima okrog poldrug milijon prebivalcev. Tovarniški in trgovski del mesta je pod oblastjo koncesij — kar pomeni največ Angleže in Francoze. Kitajci gospodarijo samo nad tistim delom Šangaja, v katerem žive pretežno Kitajci in nima kakih večjih bogastev. Nacionalistične čete so se v vojni za posest Šangaja zelo pazile, da niso prišle v bitkah preveč blizu "tujih koncesij". Ekspedicije omenjenih držav bi prav gotovo pomagale severokitajski armadi, če se ne bi zavedale, da vstaja nova Kitajska, in da severokitajski militaristični lordi igrajo na svoje zadnje karte.

E. Marion:

GLADOVNA STAVKA

Že tri dni nočejo politični jetniki v celi kaznilnici sprejeti hrane. Pazniki jo prinašajo in jo zopet odnašajo nedotaknjeno ter javljajo predpostavljenu uradniku vedno eno in taisto:

"Nedotaknjeno."

"Kaj pravijo?"

"Vedno eno in taisto, da se naj izpusti Zorman."

Zorman je petnajstleten umen deček — gimnazist; ko so ga aretirali, so ga pretepli z nagajkami tako kruto, da visi njegovo življenje na niti. Njegove, od groze odrevenele oči so obrnjene k oknu. Skozi zamreženo okno se vidi tuintam ozka progica sinjega neba. "Hočem k materi."

Neizmerno, brezmejno, od mrzlične fantazije vzbujeno hrepenenje čara mu v mrzličnem snu mile obraze. Vijolice dehte. Doma je. Med svojimi je . . . Mati polaga svoje mehke, bele roke na njegovo čelo.

Vzbudi se, osvesti. Zopet je v ječi, v temni ozki celici.

In tovariši čutijo skozi debelo zidovje to nadčloveško hrepenenje. Od jutra do večera se sliši krik iz vseh celic: "Izpustite Zormana."

Nastaja večer. Izmučena telesa polegajo na trde deske. Že tri dni ne sprejemajo nobene hrane, niti grizljaja kruha, niti kapljice vode. V njih očeh gori mrliški sijaj, suho grlo z naporom požira slino. In skoro ne bo tudi slino. Kri se vzpenja v glavo z divjimi misli.

Skrušeno sedi tam oni, naslonjen na zid. Roke je pokril z rokami. Drugi hodi nemirno sem in tja,

stresajoč se od nervoznega, krčevitega smeha. Tretji vzdihuje. Četrti pa se je spel k oknu, da bi vsrkal vsaj on dih večernega vetriča, ki bi ohladil njegovo razbeljeno čelo. Počasi odpirajo pazniki vrata in prinašajo večerjo.

"Proč s tem . . . Ven," vpije besno cela kaznilnica. Zapirajo oči in mašijo nosnice, da bi ne podlegli skušnjavi.

"Ali gospoda — — —"

"Ven . . . Ven," se sliši krik iz vseh celic. Eden je zagrabil paznika za vrat . . . s stisnjenimi, pretečimi pestmi je skočil drugi.

Prestrašeni pazniki se odmikajo počasi. Spremlja jih trepetajoči, trdoglavi, dobro poznani od vseh sten odmevajoči krik, spremenjen v stokratni odmev:

"Izpustite Zormana."

Nekateri spe — nekateri so padli v težko, pogostoma prekinjajočo se dremoto . . . Nekak vzdih, nekaj zadržan stok se odtrga neke in zaplove po mraku . . .

Jutro ne prinaša ničesar osvežujočega. Vsi so vznemirjeni, govorijo, kričijo, sporazumevajo se z jetniškimi brzovjavom — trkajoči ob stene. Opoldan, ko je vročina največja, padajo obnemogli na deske . . .

Večer poln vizij . . . noč . . . na nečem temnem žubori napetost na neslišnih krilih.

Hladne, vlažne roke. Če se jih dotakneš, zdi se, kakor da se dotikaš črva . . . prsti s tenko kožico, kakor krila netopirja. Ogenj požira ves organizem, bolečine gladu dražijo gnjev.

Peti dan.

Rumeni, izsušeni človeški skeleti z vročičnimi očmi. Živeci napeti, kakor strune na goslih. Ne vzdrže niti najmanjšega šuma. Brenčanje muhe povzroča besnenje. Brez vsakih misli hodijo sem in tja, udarjajoči od časa do časa ob stene z razdraženimi glavami. Nekateri glasno jokajo.

Pride ravnatelj kaznilnice — gospodar nad življenjem in smrtjo jetnikov.

"Gospoda — razumevajte — ni mogoče brez sodišča . . ."

"Izpustite Zormana."

Zdrzne se pred temi zrečimi očmi, pred obrazi, ki dihajo besnilo in prezir, pred temi pobesnelimi skeleti.

Naglo se odstrani.

Šesti dan.

Kakor vreče leže. Niti s prstom ne morejo premakniti več. Pogledi so avtomatski uprti v strop. Ne navadna tišina bega paznike. Ali je vse mrtvo? Oprezni gledajo v celice. "Gospoda . . ."

"Izpustite Zormana," se iztrga iz stotine ust enoglasni vzdih, kakor odgovor.

"Gospod ravnatelj obljublja pod častno besedo, da bo Zorman izpuščen". . .

"Naj nam ga pokaže. Videti ga hočemo v dvorišču . . . ko bo svoboden odhajal . . ."

Pazniki odidejo. — —

Zvečer se pojavljajo zopet. Iz izmučenih, upadlih prsi se odtrga stok, poslednja tožba umirajočih mučenikov.

"Zakaj nas mučite? Zakaj se naslajate z našimi mukami in trpljenjem? Porušite zidovje, dušimo se. Zraka! Mi blaznimo! Pomoč!"

Nek paznik oprežno in sočutno zašepeče:

"Bog, ne morem vam pokazati Zormana, gospoda, ker je — včeraj umrl . . ." (Iz nemščine Iv. Vuk.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

"RADNIKOV" AGITATOR V MINNESOTI JE "AGITIRAL".

BUHL, MINN. — Nedavno je potoval po železnem okrožju Minnesote "Radnikov" agitator M. S. Rajkovich, ki je širil svoj "nauk" po provokatorski metodi napadanja na vse, kar ne soglaša z njim.

Ob priliki, ko sva prišla skupaj osebno, je pohvalil svojo robo in dejal, da bi moral biti vsak slovenski delavec naročnik "Delavca". To je namreč repek, ki je ostal od pokojne "Delavske Slovenije". Izhaja v majhni obliki na 4. straneh. Tudi če bi ta "Delavec" bil delavski list, bi nič ne zalegal, ker nima prostora za čtivo. Imeli so list, pa so ga z "uzornim" gospodarstvom zapasli, kot je dokazal v daljši seriji člankov Frank Novak.

Delavski listi in agitatorji se bi morali boriti proti kapitalizmu, ali ne? Na vsak način! Toda Radnikov agitator se je boril proti socialistom, kakor da so socialisti na vladi v Washingtonu, in kakor da je Oliver Iron Mining Co. last socialističnih delničarjev. Kako otročje! Kakor vsakdo, je tudi ta zatrjeval, da so socialisti v Nemčiji umorili Roza Luxemburg in Karla Liebknechta. Vsakemu, ki ima glavo na vratu in malo možgan v nji ter se količkaj zanima za delavsko gibanje in za zgodovinske dogodke, ve, da sta bila umorjena v izgrelih, v katerih so nastopali spartakovci in proti njim nacionalisti pod vodstvom kajzerskih oficirjev. Več let pozneje se je vršila obravnava proti poročniku Krullu, ki je bil obtožen umora Luxemburgove. Krull je monarhistični fanatik in nepoštenjak, ki ima na vesti več umorov in drugih zločinov. Vodstva političnih skupin v W. P., ki dopuščajo da njihovi agitatorji rabijo take metode, morajo biti zelo zanikrna in brezvestna. "Namen posvečuje sredstva" je znano jezuitsko geslo, ki pa je že davno diskreditirano. Jezuitski propagandi je veliko koristilo, toda ljudje se enkrat spametujejo in potem gredo vse "pridobitve" polagoma v uničenje. Enako se dogaja "komunistom", ki so izgubili že veliko tega kar so imeli l. 1919-22, in še vedno izgubljajo.

Zagotavljal mi je, da so vsi komunisti (člani W. P.) v unijah. A prav tukaj kjer je agitiral, ima dokaz, da niso. Pa mu ni za resnico.

Pohvalil se je, da drže roke pri vsaki stvari, kjer je treba ščititi delavske interese. Ni čudno, da so časi tako dobri in da vlada prosperiteta! S svojim "ščitenjem" so dosegli, da so delavci marsikje na škodi, da je prišla marsikakšna organizacija ki jo tvori delavstvo pod popolnoma nazadnjaško vodstvo (unije npr.), nekatere pa deloma (za primeroma navajam HBZ.).

Poznam jih, in vem, kako "ščitijo". Predstavljajo se za "komuniste" in rentadžije, a ne pripadajo nobeni uniji, pač pa jih pridno napadajo, bile dobre ali slabe. Veliko kriče in napadajo delavske voditelje, ki so že leta in leta v borbi. Vsakdo lahko zmerja in obdoljuje. To je lažje kot pa, če se bi prijeli konstruktivnega dela. Način boja proti socialistični stranki, ki se ga poslužujejo agitatorji kakršne ima Radnik, je nizkoten in nevreden delavca.

To je moje pošteno mnenje, in mislim, da so v tem z menoj enih misli vsi, ki žele, da bi med delavci vladal razum, ne pa strasti, kakršne negujejo plačani in neplačani služabniki protiljudskih interesov. —
Max Martz.

DVAJSETLETNICA DRUŠTVA ŠT. 47 SNPJ. V SPRINGFIELDU.

SPRINGFIELD, ILL. — Slovensko društvo, ki obstoji dvajset let, ima za seboj že precejšnjo zgodovino. Eno takih je društvo "Illinois", št. 47 SNPJ. v Springfeldu, ki bo v nedeljo 27. marca praznovalo svojo dvajsetletnico v Carpenters Hall na Seventh in Adams Streetu. Pričetek slavnosti in programa bo ob 2. popoldne.

Nastopil bo springfieldski slovenski pevski zbor in pevski zbor iz Auburna. Na sporedu bodo tudi deklaracije in več godbenih točk.

Odbor, ki ima v oskrbi predpriprave za to slavnost, pridno deluje, da napravi iz nje eno največjih manifestacij SNPJ. kar jih je še bilo v tem kraju. Predsedoval bo John Goršek, predsednik tega društva in predsednik gl. porotnega odbora. Govorniki bodo, Vincenc Cankar, gl. predsednik SNPJ., M. J. Turk, gl. tajnik, ki bo govoril v angleščini, in F. Zaitz, predsednik gl. nadzornega odbora, katerega je povabil tukajšnji klub JSZ. v sporazumu z društvom in v sporazumu s pripravljavnim odborom za slavnost.

Pričakujemo, da nas poseti članstvo SNPJ. iz vseh sosednih naselbin, in da bo prostorna dvorana napolnjena do zadnjega sedeža.

Ker je program obširen, ga pričnemo izvajati točno ob 2. Vpoštevejte to, in bodite v dvorani pravočasno, da ne boste zamudili nobene točke programa.

Ko je bilo to društvo pred dvajsetimi leti ustanovljeno, je bilo v javnem življenju našega izseljenišтва vse drugače kakor je danes. Duhovništvo je imelo nad njim absoluten vpliv. Newyorški slovenski dnevnik, ki takrat ni bil delavstvu tako "prijazen" kakor danes, je bil z nazadnjaštvom, dasi je zastopal tedaj zmerno "frakcijo" v klerikalnih organizacijah. Z nami jih je bilo malo, zato so naša društva omalovaževali in jih smatrali za nebodigatreba. Kjer se je kakšno ustanovilo, so se zagnali proti njemu, in društvo št. 47 ni bilo izjema. Ruvali so proti njemu toliko, da so se nekateri člani upognili pod zunanjim pritiskom in odstopili, nekaj pa se jih je izselilo. Prišlo je na rob propada. Kako naj mala društva male SNPJ., ki je "proti veri in duhovnikom", tekmujejo z mogočno katoliško organizacijo in z drugimi "priznanimi" katoliškimi in napolkatoliškimi jednotami, je bilo vprašanje, o katerem so razmišljali celo taki, ki so se bili od kraja navdušili za SNPJ. Še se spominjam, ko je neki član predlagal, da bi se pridružili k zvezi društev sv. Barbare, katera je imela svoj glavni urad v Forest Cityju, Pa. Toda društvo šte. 47 je vztrajalo v SNPJ., kajti kakor jednota, tako je bilo tudi društvo zgrajeno na zdravni podlagi. Nove postojanke so se ustanavljale vsepovsod. V Springfeldu so prihajali rojaki iz raznih naselbin, in mnogi so imeli prestopne liste k društvu št. 47 SNPJ. Pričelo je rasti s prestopnimi in novimi člani. Priborilo

si je s svojim delom in vplivom ugled. "Javno mnenje" mu je postajalo manj in manj sovražno. In potem se je v teku let popolnoma spremenilo, kajti napredna SNPJ. je postala največja slovenska podporná organizacija, nekdanjo "največjo" pa je pustila daleč zadaj, najsibo v številu članstva, v gospodarstvu in v moralnem oziru.

V Springfieldu se je po utrditvi društva št. 47 ustanovilo tudi žensko društvo, in sedaj imamo tudi mladinsko društvo SNPJ.

Društva SNPJ. so storila v tej naselbini mnogo dobrega. Mnogo so delala na polju napredka, in v tem gre priznanje posebno tistim, ki so bili v Springfieldu, kakod drugod, vedno v prvih vrstah aktivnosti, in to so naši sodrugí, člani JSZ. Vedno so radi prevzemali odgovorna mesta v odboru, in nikoli se niso branili delati na društvenih prireditvah.

Društvo št. 47 ima sedaj do 300 članov v obeh oddelkih. Z ženskimi in mladinskimi društvom SNPJ. v Springfieldu tvori največjo in najaktivnejšo enoto izmed vseh drugih jugoslovanskih podpornih organizacij v tem mestu. — *Jos. Ovca.*

DRAMSKÉ PREDSTAVE KLUBA ŠTEV. 1. — PRIHODNJA BO 27. MARCA.

CHICAGO, ILL. — V poročilu o delovanju kluba št. 1, ki ga je priredil klubov tajnik s. Chas. Pogorelec in je bilo priobčeno v zadnji številki Proletarca, so navedene vse naše dramske in druge priredbe, ki jih je imel ta klub v prošlem letu. Vseh skupaj je bilo sedem, med njimi štiri dramske predstave in en koncert.

Take priredbe zahtevajo mnogo predpriprav, dela in truda, ter veliko stroškov. Ako bi klub št. 1 gledal samo na materialno stran priredb, tedaj bi sledil splošnemu vzgledu in prirejal le plesne zabave. Plesne veselice zahtevajo zelo malo predpriprav, stroški so v primeri z dramskimi priredbami in koncerti nizki, in pogoji za čisti prebitek veliko večji.

A nekdo mora izvrševati tudi tako delo, in med naprednim slovenskim delavstvom v Chicagu ga vrši klub št. 1.

V nedeljo 27. marca bo vprizoril kar dve igri: enodejanko "The Family Exit" v angleščini, in pa komedijo "Lokalna železnica" v treh dejanjih. V slednji nastopi tudi pevski zbor "Sava" in pa godba "Zvonimir". Prvo režira D. J. Lotrich in drugo A. Miško.

Predstava bo v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.; prične se točno ob 3., dvorana pa bo odprta ob 2:30 popoldne. Na vprizoritvi "Tkalcev" smo imeli nad 700 oseb; iz poročil o dosedaj prodanih vstopnicah za prihodnjo predstavo sklepamo, da bo dvorana ČSPS. napolnjena tudi v nedeljo 27. marca, ko bomo imeli priliko videti kako se veliki možje malih občin potegujejo da dobe železnico, in pa prizore z Ellis Islanda. Ellis Island je kraj, na katerem je bil vsak naseljenec, ki se je pripeljal v newyorško luko. Rekli so mu tudi Castle Gate, in pa "otok solza".

Po predstavah bo plesna zabava. — *P. O.*

PRVOMAJSKA ŠTEVILKA "PROLETARCA".

Ena najlepših jugoslovanskih publikacij, bilo v Ameriki, Jugoslaviji ali drugod, je prvomajska številka "Proletarca". Naročite jo kolikor mogoče in poskrbite, da pride med delavce, katerim je namenjena.

Lep napredek v akciji za Dom J. S. Z. in "Proletarca".

Deset novih delničarjev zaznamuje akcija za dom J. S. Z. in Proletarcu po 1. januarju to leto, ki so, Lovrenc Gorjup, Cleveland, O., A. F. Žagar, Chicago, Ill., Anton Slabe, Frank Margolle, Mrs. Frances Margolle, Anton Putz, Frank Brezar, Frances Blažun in Matt Kurre, vsi v Cícero, Ill., in društvo "Sosedje", št. 449, SNPJ. Cícero, Ill.

Klub št. 1 JSZ. v Chicagu je vplačal po 1. januarju \$505.53, vsega skupaj dosedaj tri tisoč dolarjev. Žensko društvo "Nada" št. 102, SNPJ. je vplačalo po 1. januarju \$40, skupaj s prejšnjo vsoto \$60. Podrobno poročilo bo objavljeno v prvomajski številki Proletarca.

Dasi je ta napredek v tem letu zadovoljiv, vendar bi bil lahko boljši. Predno bomo mogli misliti na svoje poslopje, je treba imeti sredstva. In če bi se lotili posamezniki dela kot sta se ga eno prošlih nedelj sodruga Frank Podlipec in Vinko Ločniškar, pa bi vsota nagloma rasla, posebno pa še število ljudi, ki bi se obvezali delati za dom, kateri bi služil ne samo ožjemu krogu našega pokreta, ampak vsemu delavskému gibanju med ameriškimi Slovenci v Ameriki.

Ako smo v agitaciji za dom JSZ. kaj zamudili, moremo to nadomestiti s čim živahnjejšo agitacijo, v kateri naj sodeluje vsakdo, ki se zaveda, čemu nam je potreben naš delavski dom.

"NAVADEN ČLOVEK" NA DETROITSKEM ODRU.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 27. marca vprizori klub št. 114 JSZ. Nučičevo šaloigro v treh dejanjih "NAVADEN ČLOVEK". Tvorila bo en del programa na koncertu, ki se vrši na omenjeni dan v Hrvatskem narodnem domu. Orkester Vrhovc bo skrbel za godbeni del sporeda.

Igra "Navaden človek" vas bo pripravila v smeh, in ne boste je pozabili tako kmalu. Igralci in vsi, ki sodelujejo v programu, so se potrudili, da zadovoljijo udeležence. To je zahtevalo mnogo napora, pa tudi stroškov. Priznanja ne pričakujejo in ne vprašajo zanj. Najboljše priznanje, ki ga jim moremo dati, je, da na dan priredbe napolnimo dvorano in jim s tem dokažemo, da znamo ceniti njihov trud. Ob enem pa bomo za malo vstopnino deležni zabave, kakršne se ne dobi tako lahko. — Anton Jurca.

KONCERT "DANICE" V SHEBOYGANU.

SHEBOYGAN, WIS. — Pred dvema leti smo poročali v listih, da je po zaslugi klerikalnih intrig prenehala s petjem nekdanj slovita "Danica". Tedanji zborovodja, ki je bil ob enem organist tukajšnje fare, je moral na pritisk gotovih faranov prenehati s poučevanjem zbora "Danica" in ker drugega ni imela, je v sheboyganski naselbini klasična slovenska pesem morala utihniti.

Ni pa utihnila trajno. Ljubitelji lepe pesmi so gijili željo zbor obnoviti kakor hitro mogoče, in tako je "Danica" zopet oživela ter postala aktiven pevski zbor. Klerikalno prizadevanje je bilo tudi v tem slučaju brezuspešno.

Da pokaže "Danica" po dolgem času zopet svojo moč in delovanje, priredi na velikonočno nedeljo dne 17. aprila v Fludernikovi dvorani koncert z obširnimi programom.

Kakor vsako društvo, tako ima tudi "Danica" razne stroške. Navadno so izdatki pevskih zborov celo večji kakor pa izdatki povprečnega društva, rednih dohodkov pa pevski zbori večinoma nimajo. Vzdržuje jih požrtvovalnost članov in prijateljev, ter občinstvo, ki prihaja na njihove koncerte. "Danica" bo nudila občinstvu na omenjeni dan res bogat koncertni program, od ljubiteljev naše pesmi pa pričakujemo, da napolnijo dvorano. Velika udeležba bo "Danici" najljubše in najboljše plačilo, kajti ljudje ki se v nji trudijo dobe s tem zagotovilo, da občinstvo ceni njihovo delo.

Ljubitelji slovenske pesmi, udeležite se koncerta "Danice" v čimvečjem številu.

Priljubljeni odbor.

PO PREDSTAVI "DESETEGA BRATA" V WAUKEGANU.

WANKEGAN, ILL. — V nedeljo 20. marca je v tukajšnjem Slov. nar. domu vprizoril dramski odsek kluba št. 45 JSZ. Jurčičevega-Govekarjevega "Desetega brata", ki je ena izmed najbolj znanih narodnih iger na slovenskem odru. Udeležba je bila obilna. Precejšnja družbo smo dobili tudi iz Kenoshe, Wis., in iz Chicaga.

O igri sami ne bom poročal, razun, da je ljudem ugajala, ne pa seveda vsem. Enim se je zdela predolga, nekateri so kritizirali presledke, češ, da so vzeli preveč časa, a ostali so v dvorani skoro vsi do konca igre. Zvečer se je vršila plesna zabava v spodnji dvorani.

Prihodnjo priredbo bo imel klub št. 15 v soboto 30. aprila, ki bo ob enem prvomajska slavnost. — *Por.*

"Dom" v Clevelandu.

Drama "Dom" je delo Janeza Jalena, enega novejših slovenskih pisateljev. Vršil se tik pred svetovno vojno ter je slika nešteti slovenskih kmetij, katerim je zapel boben vsled prevelikih dolgov. Je slika slovenskih domov, ko so pričeli kmetje spoznavati, kako trd je kmečki kruh ter hoteli dati svojim otrokom priliko do boljše eksistence s tem, da so jih pričeli pošiljati v šole in in živeli nekoliko drugače, kot so živeli njih očetje.

"Dom" nas popelje na posestvo Trato, kjer gospodinji vdova Ana. Hči Angela je ravnokar dovršila gospodinjstvo šolo, najstarejši sin Mirko študira na Dunaju, Stanko obiskuje v mestu gimnazijo, Tončka licej, Tine, ki ima biti bodoči gospodar na Trati pa se ravnokar vrne od vojakov. Mati Ana hoče, da vsi otroci, ki bodo morali od doma, prejmejo svoj delež, izobrazbo.

Šole pa pustijo svoje posledice na Trati. Prejšnja kmečka hiša prične postajati počasi napol gosposka, Mirko mora imeti za svojo zabavo, kadar pride na počitnice brzega konja in kočijo, Angela se oblači gosposko ter si hodi v mesto po obleke. Vsa ta noblost, žida, žamet in šole pa stanejo denar in da se dobi denar, prodaja Ana les v gozdovih. Ker jo je sram prodajati drugim, da bi vedeli, kako na slabem že je Trata, prodaja jerobu Mihi Krčmarju in ta jo zna seveda prav nizkotno izkoriščati.

Angela, ki je že od otroka rada videla Mlinarjevega Lojza, pridnega kmečkega fanta, mu prične sedaj obračati hrbet. Bolj ji ugaja profesor Škrjanec s katerim se

je seznanila, ko je prišel z Mirkom na počitnice. On ima seveda mehke, bele roke, dočim so Lojzove okorne in žuljave. Ko jo brat Tine vsled tega okara, mu pove, da je pač dovolj pametna, da ve, kako slabo bi Mlinarici pristojal klobuk. Tine pa jo zavrne, da ji Lojze lažje kupi en voz klobukov, kakor profesor enega samega.

Edini, ki najbolj občuti bližajočo propast Trate je stric Tonej. Ko spozna, da je položaj že skoro obupen, razodene Tinetu, kako in kaj je s Trato ter ga bodri, naj on, kot bodoči gospodar, čeravno ni še polnoleten, prime vaje v roke in reši dom propasti. "Fant! Vajeti v roke in udari z bičem po konjih na levo in na desno in če vsi jokajo, mama, Angela, Tončka, Stanko in če Mirko proklinja zadaj da se bodo iskre kresale. Ti bij, bij, dokler ne pretegneš Trate zopet na trdo cesto s katere so jo zavozili."

Da vidite uspeh Tonejevega bodrila in kako se posreči pridobiti Tinetu na svojo stran ostale domače, da mu pomagajo rešiti dom, da obvarujejo mater smrti v tujini brez doma, odtrgano celo od domačih grobov, pridite k predstavi v nedeljo 27. marca v Slovenski Narodni Dom, ko bo dramatično društvo vprizorilo igro popoldne in zvečer.

Prva dva dejanja se vršita pozimi, tretje spomladi ravno pred Veliko nočjo ter boste imeli celo priliko videti, kako bo pri sekanju pirhov Stanko usekal pro-

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

MAREC.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 27. marca predstava "Navaden človek" v Hrvatskem Nar. Domu. Priredi klub št. 114 JSZ.

PENNSYLVANIA. — V nedeljo 27. marca ob 9. dopoldne konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. v dvorani društva SNPJ., Canonsburg.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 27. marca predstava dramskega odseka kluba št. 1 v dvorani ČSPS. Angleška in slovenska predstava.

APRIL.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. aprila koncert pevskega zbora "Zarja". Vprizorjena bo opereta "Kovačev študent".

MILWAUKEE, WIS. — Soc. pevski zbor "Naprej" vprizori v nedeljo 10. aprila v S. Side Turn Hall Cankarjevo dramo "Hlapci" v 5. dejanjih.

CHICAGO, ILL. — Predavanje v petek 29. aprila v dvorani SNPJ. Predava dr. Geer.

MAJ.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. maja prvomajska slavnost v dvorani SNPJ.

BRIDGEPORT, O. — Zborovanje vzhodnoohijske konference JSZ. v nedeljo 1. maja.

SHEBOYGAN, WIS. — Konferenca JSZ. v nedeljo 8. maja. Pod njeno okrožje spadajo klubi in društva Izobraževalne akcije JSZ. v Severnem Illinoisu in južnem Wisconsinu.

COLLINWOOD, O. — Konferenca J. S. Z. v nedeljo 22. maja.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. maja koncert soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

fesorja Škrjanca, četrto pa zgodaj poleti ob času košnje. Tu boste videli vesele kosce in grabljevke pri malici ter slišali prav zanimivo razpravo o mladih muckah, ki končno pripelje do zlobnega zbadanja Tinetovega dekleta, češ, da hoče biti navadna grabljevka gruntarica.

Je še mnogo zanimivosti, ki bi se dale spisati o "Domu", toda gotovo jih boste prišli rajši sami gledat ker boste imeli tudi večji užitek.

V vlogah bodo nastopiti Mrs. Ivanka Schiffrer, John Stebly, Frank Mahne, Mary Grill, F. J. Terbižan, Boris Paulin, Vera Eržen, Ema Oblak, Frank Klemenčič, August Komar, S. Somrak, ml., Amalija Somrak, Frank Plut, Mario Kolenc, Jack Pleml in Josephine Bradač.
Mary Grill.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

Za mesec februar 1927.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. znamke	Prejemki	Glav. sta- nu str.	Drž. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Nokomis	4	13		\$ 5.75			\$ 1.70
Springfield	13	4		5.30			1.70
Chicago No. 1	50	10		18.50			6.00
Virgen	4			1.20	\$ 7.35	\$ 7.35	.40
INDIANA:							
Universal	20			6.00			2.00
Clinton	6	4		3.20	2.25	2.25	1.00
KANSAS:							
Gross	1	3		1.35			.40
M. at L.			1		.30	.30	
MICHIGAN:							
Detroit	60	20		25.00	6.00	6.00	8.00
OHIO:							
Cleveland	40			12.00			4.00
Glencoe	5	2		2.20			.70
Collinwood	30	5		10.75			3.50
Power Point	2	3		1.65			.50
Bridgeport	23	2		7.60			2.50
Neffs	1	4		1.70	8.77½	8.77½	.50
PENNA:							
Miners Mills	13	14		8.80			2.70
Harwick	30	12		13.20			4.60
Renton	3	3	1	1.95			.60
Avella	6	5		3.55			1.10
Herminie	8	2		3.10			1.00
Grays Landing	22			6.60			2.20
Pittsburgh	20	2		6.70			2.20
Luzerne	15	6		6.60			2.10
West Newton	5	2		2.20			.70
Latrobe	1	8		3.10			.90
Forest City	4	4		2.60			.80
Krayn	11	3		4.35			1.40
Lloydell	2	1		.95	15.15	15.15	.40
WISCONSIN:							
Milwaukee	40			12.00	3.00	3.00	
WYOMING:							
Sublet	21	5		8.05	1.95	1.95	2.10
Skupaj	460	137	2	\$185.95	\$44.77½	\$44.77½	\$55.70

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. feb.	48	69	102
Prejeli od stranke	500	200	—
Skupaj	548	269	102
Razpečanih tekom meseca	460	137	2

Na roki 28. feb. 1927	88	132	100
Za znamke Mladinske socialistične lige (Y. P. S. L.) poravnali v februarju sledeči klubi:			
225, Avella, Pa.: za 5 znamk			\$1.25
17, Grays Landing, Pa.: za 10 znamk			2.50
Skupaj			\$3.75

TAJNIŠTVO J. S. Z.

"Pečat sramote".

"Glasilo KSKJ." z dne 15. marca 1927 je priobčilo na prvi strani uredniški članek pod naslovom "Pečat sramote", v katerem opisuje "škandalozen slučaj", ki se je pripetil v Clevelandu. Ta "škandalozen slučaj" je zapopaden v tem, da se je spominski shod za pokojnim Chas. E. Ruthenbergom, ki je bil tajnik komunistične Workers Party, vršil v Slov. narodnem domu v Clevelandu, kjer izhaja tudi glasilo najbolj nekatoliške, najbolj nazadnjaške, najbolj prostituirane in najbolj reakcionarne slovenske podporne organizacije.

To glasilo se v imenu "katoliških" Slovencev zgraža nad "gospodi" ravnateljji Slov. nar. doma, dasi niso lačni naziva "gospodje".

Komunistični shod v S. N. D. v Clevelandu ni utisnil pečata sramote clevelandskim Slovincem. Utisnil pa ga je škandal, kakršen se odkriva v katoliški jednoti, katera je na svoji pittsburški konvenciji zahtevala intervencijo v Mehiki za interese Sinclairja, Dohenyja, Rockefellerja itd., izmed katerih sta bila prva dva obtožena in obsojena goljufije, pa ne za tisoč ali dva, ampak za milijone. Kapitalistični lakaji, ki gospodarijo v KSKJ., izmozgavajo njeno članstvo, z njeno imovino pa razpolagajo ne kakor bi bilo v njenem interesu, ampak kakor je v interesu tistih posameznikov, ki si hočejo pod masko svete vere pridobiti premoženje.

"Glasilo KSKJ." naj protestira in se zgraža nad "škandaloznim slučajem" v KSKJ., kajti če KATERI, je prav njen slučaj ŠKANDALOZEN. Če KSKJ. ne od strani pijavk, bo njeno članstvo, katerega povprečna starost ni več nizka, nekega dne brez podporne organizacije. Borci "za sveto vero" ne bodo reveži, bodo pa tisti, ki so plačevali trideset let in dalj, ko pa bodo podporo najbolj potrebovali, bo njihova slavna jednota v gospodarskem razsulu, v moralnem pa je že sedaj ruševina.

IZ DETROITA.

DETROIT, MICH. — Pri dobroznanemu sodrugu Louis Urbančiču se je vršil dne 12. marca družabni sestanek, katerega so se udeležili njegovi bližnji prijatelji in sodrugi. Bila je prijetna zabava, in ob tej priliki se ni pozabilo na čestitke s. Urbančiču k uspehom, ki jih je dosegel. Pa tudi na naše glasilo nismo pozabili. V fond za povečanje Proletarca smo zbrali \$6.55, ker vemo, kako potrebno je, da Proletarec ostane povečan in da se ga še bolj poveča. — *Mary Jurca.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

Moč ameriškega kapitalističnega tiska je tako ogromna, da je v stanju mentalno kontrolirati malodane vse prebivalstvo te dežele. Dokaz za to trditve so vsake volitve, bodisi mestne, okrajne, kongresne ali predsedniške. Delavsko paro zavaja tako spretno, da se tega niti ne zaveda. Varana je, ne da bi vedela. Vzrok, da je vladajočim tako lahko pridobiti ljudstvo za vsako svojo stvar je v tem, da je pod popolnim vplivom buržvaznega časopisja. Listi, ki bi bili ljudski po svojem značaju in programu, so redki, in razun tega nerazširjeni.

Delavstvo, ako hoče iti po poti, ki vodi v osvoboditev, se mora najprej osvoboditi vpliva kapitalističnega tiska. Ako bo ostalo pod njegovo kontrolo, ne more upati na spremembe, ki bi mu bile v prid. Samo v njegov prid bo, ako se nauči misliti zase. K duševni osvoboditvi mu bo pomagal največ delavski tisk, toda ga mora preje temeljito ojačati. Čas je, da pričnemo z resnim delom tudi na polju našega tiska.

Sledeče je mala primera: Chicago Daily Tribune ima nad 750.000 dnevne cirkulacije. Tribuna je strogo kapitalistično glasilo, in tega nikjer in nikoli ne skriva. V uredniških člankih kakor v poročilih otvoreno zagovarja strogo kapitalistično politiko. Pa ima v zlic temu 750.000 odjemalcev vsaki dan in nad milijon ob nedeljah. Ali more kdo trditi, da je v Chicagu toliko kapitalistov? Ne, niti 10 odstotkov od tega števila jih ni. Ogromno večino čitateljev Tribune tvorijo delavci. Lahko bi segli tudi po svojih listih, npr. po "American Appealu". Slednji ima v Chicagu samo par tisoč naročnikov, dasi izhaja v Chicagu. Za svoj obseg je zelo dobro urejevan, a delavstvo se zanj ne zanima niti od daleč toliko kot za kapitalistične liste. To ni samo žalostna, ampak resnična slika, delavstvu škodljiva. Pokojni sodrug Debs je ob neki priliki dejal: "To se bi delavci čudili, če bi jim kdo sporočil novico, da je John D. Rockefeller glasoval za socialistične kandidate in financiral socialistična glasila. Nič manj se ni čuditi dejstvu, da delavstvo glasuje za kandidate kapitalističnih strank in podpira kapitalistične liste." Te Debove besede bi moral vsak delavec dobro premisliti in napraviti sklep, da je njegova dolžnost, da se naroči na svoje liste ter jih pomaga širiti tudi med drugimi delavci, ki ne morejo sami od sebe priti k spoznanju.

Tudi slovensko delavstvo ima napako, da v preveliki meri podpira liste, ki niso na njegovi strani, ki izhajajo radi biznisa in se prodajajo kapitalističnim interesom, neglede kako se sladkajo in oglašajo za "delavska" glasila. So izjeme, in teh tu ne vključujemo. Glasilo razredno zavednega jugoslovanskega delavstva je Proletarec, last delavske politične organizacije. Ali kaj storite, da se ta list pojača in razširi?

Če priznate, da je Proletarec slovenskemu delavstvu potreben list, pridružite se kampanji za njegovo razširjenje. Lepo število sodrugov in somišljenikov se je že odzvalo in sodelujejo v agitaciji za razširjenje Proletarca. Iz pisem, ki smo jih prejeli, veje duh energije in dobre volje za agitacijo. Pričakujemo odziva tudi od vas.

Ne strašite se "slabega uspeha. Kjer ni mogoče dobiti več kot enega naročnika, dobite enega. Ali poskusiti je vendarle treba.

Sodrug Pompe, Burgettstown, Pa., piše: "Prejel sem vaš oklic, tikajoč se kampanje za razširjenje Proletarca, kateremu se radevolje odzovem. Nadejem se, da bom dobil precejšnje število naročnikov. Pošljite mi čimprej potrebne listine . . ." Želji smo z veseljem ugodili in do 21. marca je poslal že šest naročnin, med njimi pet novih. Kar je dosegel on, bi lahko še marsikdo drugi v marsikakšnem kraju. Poskusite! !

V tej koloni smo v zadnji izdaji omenili, kako se je sod. Zornik, Herminie, Pa., potožil, ker je na prvem agitacijskem poskusu v tej kampanji dobil samo eno naročnino. Ohranil je pogum in se lotil dela znova. Dobil ni nič manj kot deset naročnin. To je, kar imenujemo uspeh. Agitacije še ni zaključil.

Iz Clevelanda smo prejeli razveseljivo vest, da se klub št. 27 udeleži kampanje za razširjenje Proletarca v celoti. To sporoča tajnik kluba s. John Krebelj. Klub št. 27 ima mnogo sposobnih agitatorjev, in če se dela v tej kampanji lote, jim ne bo težko doseči kvoto.

Sodrug Bergant, Lisbon, O., je tudi v vrstah konstantantov. Sporoča nam, da bo storil kolikor največ mogoče, in obiskal bo skorogotovo tudi okoliške naselbine. — Sod. Zupančič, Marion Point, Pa., je poslal tri naročnine, med temi eno za stari kraj. Tudi število naročnikov Proletarca v starem kraju se veča.

Še marsikdo drugi bi moral biti omenjen v tej koloni, a v tej številki je upravništvo sebi odmerjeni prostor že porabilo. Imena ostalih bodo označena v izkazih, in pa v prihodnjih poročilih iz upravništva.

Naročnike, katerim je naročnina potekla, prosimo, da jo obnove ne da bi čakali opomina. Upravništvo je zaposljeno v kampanji za razširjenje lista in pa z delom, ki odpade nanj za prvomajsko številko. Tudi zastopnike prosimo, da to vpoštevajo. Marsikdo, ki se nerad ukvarja s pošiljanjem naročnine, bi jo radevolje izročil zastopniku. Naročnik, ki pošlje poleg svoje še eno novo naročnino, je upravičen do dveh knjig, vrednih \$2, iz Proletarčeve založbe. Poslužite se te priložnosti.

SLOVENSKI DOMOVI IN SOCIALISTIČNO GIBANJE.

V petek 25. marca ob 8. zvečer po regularnem dnevnem redu seje kluba št. 1 se bo v dvorani SNPJ. vršila razprava o akcijah za slovenske domove v ameriških slovenskih naselbinah z ozirom na socialistično gibanje. Referat k tej točki bo imel F. S. Tauchar, potem pa sledi vprašanja in diskuzija. Vstop na to razpravo imajo tudi nečlani kluba št. 1.

IZ JOHNSTOWNA, PA.
Obnovitev kluba št. 5, J. S. Z.

Somišljenikom in tistim v Johnstownu in okolici, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, naznanjamo, da se vrši sestanek za obnovitev kluba št. 5 JSZ. v nedeljo 27. marca ob 2. popoldne v prostorih Slovenskega branilnega in posojilnega društva, 361 First Street, Conemaugh, Pa.

Udeležite se ga vsi, ki ste za organizacijo zavednega delavstva na političnem in prosvetnem polju.

Torej na svidenje v nedeljo 27. marca ob 2. popoldne v omenjenem prostoru v Conemaugh.—Z.

**KONFERENCA J. S. Z. V CANONSBURGU
BO DNE 27. MARCA.**

Konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. za zapadno Pennsylvanijo se bo vršila v nedeljo 27. marca ob 9. dopoldne v dvorani društva Postojnska jama SNPJ. v Canonsburgu, kot je bilo že poročano. Prosimo vse, ki se udeležijo te konference, da pridejo pravočasno, to je, ob 9. zjutraj. Opoldne bomo imeli odmor, južino pa dobimo v istem poslopju kot se vrši zborovanje. Popoldne se s sejo nadaljuje, dokler ne bo dnevni red izčrpan. Zborovanje bo važno, in čim boljša udeležba, toliko boljši bo rezultat.

**Clevelandska razstava Perušk-
kovih slik velik uspeh.**

V soboto 26. marca bo razstava slik, katere so delo našega priznanega umetnika H. G. Peruška, v Clevelandu zaključena. Otvorjena je bila drugi teden v marcu. Okrog 95 slik je bilo razstavljenih v veliki dvorani Slov. nar. doma — in mislim, da Perušek še na nobeni razstavi ni imel toliko slik kakor na tej. Posetilo jo je zelo veliko ljudi, in to vzlic vstopnini 25c za osebo, ki je bila potrebna v svrhu pokritja stroškov.

Veliko slik je prodanih. Klub društev S. N. D. je kupil tri, S. N. D. eno, dram. društvo "Ivan Cankar" eno itd. Do dne 19. marca je bilo prodanih 53 slik. Pokupili so jih večinoma posamezniki, a nekatere večje so vzele organizacije. Kdor si še ni izbral slike na tej razstavi, a ima sredstva da to lahko stori, naj se posluži te zadnje prilike. — Poroč.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

Dramatično Društvo "Ivan Cankar"
na odru S. N. Doma v Clevelandu, Ohio

D 27. **O** popoldne **M**
marca in zvečer

**Krasna
drama**

**Režira
Vatro Grill**

**Vstopnice v Kush-
lanovi slaščarni**

Godba: Slovenski Filharmonični Klub.

**CAP'S RESTAVRACIJA
IN KAVARNA**

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerno.

Postrežba točna.

**Fristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".**

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

**ANTON ZORNIK
HERMINIE, PA.**

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R. 2.

**DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG**

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Povečajte svoje znanje!

Naročite si knjigo

“Priče Evolucije” in “Adami pred Adamom”

Splošen pregled znanstvenih dokazov razvoja življenja. Človek v prazgodovinskih dobah.

Bogato ilustrirana z mnogimi slikami, tiskana na finem papirju.

Lično vezana v platno stane 75c. Broširana 50c.

“Proletarska Etika in Morala”

Razprava o etiki in morali s socialističnega stališča.

Cena 10c.

Naročila pošljite na J. S. Z. ali na

“Proletarca”,
3639 W. 26th Streer,
Chicago, Ill.

Zastopnikom in agitatorjem, ki jih naroče več iztisov, znaten popust.

Dramski odsek kluba št. 1, J. S. Z. CHICAGO, ILL.

!! Dve dramski predstavi !!

V Nedeljo 27. marca v dvorani Č. S. P. S.
1126 W. 18th St.

Dvorana odprta ob 2:30 popoldne. Pričetek prve predstave točno ob 3. Vstopnina 75c.

THE FAMILY EXIT

A One Act Comedy

— C A S T —

Peter Rutheford-Vandusen, Wealthy Traveler.....Lewis Reven
Rutheford R. Vandusen, Peter's Brother.....William Mladic
Martha R. Vandusen, Rutherford's Wife.....Mary Serpic
Cornelius, Rutherford's Son.....Louis F. Zele
A Product of Three Colleges (Expelled in Turn From Each)
Mike O'Rourke, Attendant At Immigration Office...Otto E. Dernull
Eugenia, Martha's Daughter.....Anna Ciganich
Elise, Peter's Fiancee.....Fannie Boyce

Scene: Ellis Island.—Time: Recent Spring.
Directed by Donald J. Lotrich.

LOKALNA ŽELEZNICA

KOMEDIJA V TREH DEJANJH S PETJEM IN GODBO.

O S E B E :

Jernej Kozlevčar, župan v Drenovem.....Chas. Pogorelec
Ana Kozlevčarjeva, njegova žena.....Minka Alesh
Ančka Kozlevčarjeva, njuna hči.....Tillie Udovich
Karl Kozlevčar, major v p., županov brat.....Anton Slabe
Frida Bergant, sestra županje.....Mimi Rojina
Dr. Adolf Bregar, sodnik, ženin Ančke.....Louis Beniger
Josip Švigelj, pivovarnar.....Peter Bernik
Franc Štancar, trgovec.....Anton Andrejasich
Anton Hartel, brivec.....Stanko Možina
Matija Križman, mizar.....Charles Renar
France Grabnar, ključavničar.....John Hujan
Peter Hicinger, urednik Drenovskega tednika.....Andrew Miško
Alojz Zeleznik, knjigovez.....Frank Florjancich
Jakob Lipovšek, strugar.....Frank Udovich
Micka, služkinja pri Kozlevčarjevih.....Albina Logar
Meščani iz Drenovega, žene, otroci, godci.

Čas: Sedanjost. — Kraj: Drenovo, podeželsko mesto.

Režiser, Andrew Miško.

V tej igri sodelujeta pevski zbor “Sava” in orkester “Zvonimir”.

PO PREDSTAVAH PLESNA ZABAVA

Naše prihodnje priredbe: V nedeljo 1. maja prvomajaka slavnost v dvorani SNPJ. Angleška in slovenska predstava, pevske točke itd. — V nedeljo 22. maja koncert “Save” v dvorani SNPJ.— Predavanja: V petek 29. aprila v dvorani SNPJ. ob 8. zvečer.

✠ V ŠČIPCI. ✠

NAVDUŠENI CLEVELAND.

Slovenska metropola, ponosna metropola, slavna metropola, se navdušuje skoro nekoliko preveč. Saj ni tako hudo, kakor jamra. Bo odleglo, in metropola bo pač metropola, kakor je Novo mesto. —

Konstruktivni kritik.

RAZPRAVA O JEZIKIH.

Če Slovenci pozabimo svoj jezik, se ne bo nič poznalo. A ga ne bomo pozabili, kateri ga znamo. Nesreča je, da zelo malo Slovencev zna slovensko, in da jih je zelo veliko, ki se trudijo pozabiti celo več kakor znajo, ne da se bi pri tem naučili kakega drugega jezika.

Grr., Chicago.

VELIKE SKRBI.

"Bog blagoslovi delegate naše slavne KSKJ., in sveti duh jih razsvetli," je molil duhovnik na prošli konvenciji KSKJ. Molitev ni bila uslišana. Neki gl. odbornik

RICHARD J. ZAVERTNIK,

ODVETNIK,

ima svoj urad na

127 No. Dearborn St., soba 811, Chicago, Ill.

Tel.: Central 5999.

Ob sobotah od 9. dopol. do 1. popol. na

3724 W. 26th St. Tel.: Crawford 2212.

Stan 2316 So. Millard Ave.

Tel. na domu: Lawndale 6707.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

je napravil pri spovedi božji rop. Na Butlerju se nam je vse skupaj pričelo neumno zdeti in pravimo, da poštenih ljudi ni na svetu. — *Pittsburška cekarca.*

BINGELJ IN LILIJA.

Sveti Bingelj je usadil neko jutro v posodo, ki jo ima pod posteljo, kitajsko čebulo, in sedaj misli, da igra vlogo sv. Alojzija, češ, lilija bo že zrasla. Nič ne skrivaj svojih grehov, sveti Bingelj, kajti odveze ne boš dobil. Si zapisan vragu, in nobena reč te ne reši, ne posoda, ne lilija, ne laži, ne note — in ta ki ga imaš sedaj bo zadnji tvoj list, ki bo šel v pekel. — *Iskra.*

KJE JE "LJUBLJANSKA SRAJCA"?

Kam je Ernest Bartulovič obesil svojo "ljubljsko srajco"? Pa ne, da bi jo dal zopet na razpolago frančiščanom? — *Rad bi vedel.*

KRASEN MORALIST.

Bivši urednik "Amerikanskega Slovenca" in tretjerednik, sedaj urednik svobodomiselnega lista ki je samo v slovenskih rokah, piše o ženskah, ki so take in take. Pa ne, da bi se mu katera ponujala? Bingelj je umazan, kakor je bil, ko je pisal za Zottija, Franc Jožefa, Rev. Kazimirja, za jolietške klerikalce, za pittsburške biznismane, za calumetske jogre in za kogarkoli. Povsod

Frank Mivšek COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.
Waukegan, Ill. Phone 2726

POŠLJITE DENAR POTOM BRZOJAVA!

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarških ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dneh, in to brez odbitka.

Mi smo potrosili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste skušali na drugi način pošiljati svojega denarja v stari kraj.

Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke.

Za pošiljanje večjih vsot, vprašajte za naše posebne cene.

Uradne ure:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

je igral vlogo judeža, obrekovalca, zavratneža in podleža. Nizka, izgubljena natura, in nihče ne pravi: Škoda ga je. Lep svetnik, ta Bingelj, ki se ni nikoli po svetniško preživljal. — MK.

PRETIRANA NOVICA.

Petnajst tisoč ljudi je bilo v dvorani na pogrebni svečanosti za pokojnim C. E. Ruthenbergom, pravi "Delavec". Ruthenberg bi ne bil nič manjši, če bi "D." po pravici pisal. V Ashland Auditorium gre samo pet tisoč ljudi, in to le, ako je gnječa.

DOBRO POVEDAL!

"A.D." je ponosna na "metropolitanski Cleveland" (kako lepo se to sliši), ki se je sijajno odzval klicu narodnega ponosa (to se čuje še veliko lepše). Gre se radi slik, ki jih je razstavil Mr. H.G. Perušek v Clevelandu. Razstavil jih je decembra preteklo leto tudi v Chicagu. In "A.D." komentira: "Dočim v Chicagu razstava umetnika Peruška ni bila kak značilen uspeh, je pa Cleveland pokazal kako se mora ceniti dela svojih ljudi." — Pravilno, lepo in posnemanja vredno.

Sakrabolt.

MARY JE HUDA.

Mary se je potožila nad vščipcem, v katerem se vprašuje, kaj je s čikaškimi "surprize parties". Prijela je urednika, češ, nevoščljiv si nam, ker se zabavamo, tebe pa ne povabimo. — Tako sebičen pa tudi nisem, in ne verjamem, da je imel dotični stavek slab namen. Namen je najbrž bil, število "surprajzov" povečati, toraj dober namen. Ko mi je Mary rekla, da je bila surprajz, in čemu, sem bil tudi jaz resnično surprajz.—Z.

Ali se je v vaši naselbini dogodilo kaj tekega, kar bi zanimalo širši krog čitateljev? Poročajte v Proletarca.

VAŽNA SEJA KLUBA ŠT. 1, JSZ., V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V petek 25. marca ob 8. zvečer se vrši v dvorani SNPJ. redna seja kluba št. 1. Na dnevnem redu važna poročila in predlogi. — Po izbrpanem dnevnem redu bo diskuzija o predmetu "Slovenski domovi in socializem", ki jo otvori z referatom Frank S. Tauchar. Potem sledi razprava. Vstop dovoljen tudi nečlanom. — P. O.

Odpravite mučno delo!

Delo je naš najboljši prijatelj. Ako se počutite utrujenega po par urah dela, odpravite to izmučenost. Svoj izvor ima v želodčnih neredih, in to povzroča, da vam je dela muka namesto užitek. Vzemite Trinerjevo grenko

vino, čigar sloves je globoko ukoreninjen v zaupnosti njegovih odjemalcev, ker vedo, da to zdravilo izčišča želodec, odpravlja neprebavo in slab tek in vsoglasni ves sistem. "Chagrin Falls, O., 18. feb. Takoj ko sem ga pričel rabiti, se je pokazal dober rezultat. Priporočal bom Trinerjevo grenko vino med vsemi svojimi sosedi. Jos. Brejska." Vprašajte svojega lekarnarja tudi za Trinerjeve Cold Tablets, ki so najboljše sredstvo proti prehladam in influenci. Ako jih ne dobite, pišite ponje (po pošti 35c) na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

ENA MINUTA

zadostuje, da se lahko čvrsto odločite za varčevanje.

Ta odlok vam prihrani ne samo nepotrebne skrbi in vas obvaruje težkoč na stara leta, temveč vas privede tudi do cilja, ki ga želite.

Napravite to, kar je napravilo milijone naprednih in marljivih ljudi.

HRANITE!

HRANITE!

HRANITE!

in vlagajte v

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Illinois

SIGURNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV.

Imovina

\$19,000,000.00